

Tryksårspakken

**Målet med tryksårspakken er at
eliminere trykskader i kommunerne**

Introduktion til tryksårspakken

Tryksår rammer især ældre mennesker med kroniske lidelser. Dårlig almentilstand og nedsat funktionsniveau er medvirkende årsager. Borgere, der modtager sundhedsydelse i kommunerne, er derfor i risikogruppen for tryksår. Det gælder alle borgere, uanset om de bor i eget hjem, på plejecentre eller i andre lignende boformer. Med den rette observation af borgerne og med de rette handlinger kan personalet være med til at forhindre, at tryksår opstår eller forværres.

Tryksårspakken handler i første omgang om at identificere borgere, der er i risiko for tryksår. Hver eneste gang en ny borger får kontakt med et kommunalt sundhedstilbud, vurderes det, om den pågældende borger er i risiko. Er svaret ja, sættes de relevante forholdsregler i værk som beskrevet i pakken.

Forebyggelse af tryksår hos borgere i risiko omfatter trykaflastning, mobilisering, hudpleje og ernæringstilskud. Desuden følges den enkelte borger systematisk, sådan at forstadier til tryksår (rød hud, trykspor) opdages tidligt, og der sættes ind med handlinger, før skaden bliver værre.

En borger, der i første omgang er vurderet til at være uden for risikogruppen, kan hurtigt skifte status. Risikoen for tryksår kan fx øges i forbindelse med ændringer i almentilstand, ernæringstilstand eller funktionsniveau. Tryksårsrisikoen tages derfor op til fornyet vurdering, hvis borgerens tilstand ændres.

Der er bred enighed blandt eksperter om, hvad der skal til for at undgå tryksår, herunder trykfordeling, trykaflastning, mobilisering, hudpleje og tilstrækkelig ernæring. Tryksårspakken er et redskab, der gør det nemmere at huske det hele - hos alle borgere hver dag.

Målet med tryksårspakken er forebyggelse af tryksår, samt at trykskader fuldstændigt udryddes. Hensigten med pakken er ikke at ændre på eksisterende retningslinjer. Det forudsættes, at arbejdsopgaverne gennemføres efter den arbejdsdeling, der i øvrigt gælder i kommunen for det pågældende opgaveområde.

Erfaringer fra I sikre hænder 2 viser, at ved afslutningen havde 12 af i alt 29 enheder opnået 300 dage uden tryksår eller derover. Enkelte enheder havde opnået 600 og 700 dage uden nyopståede tryksår.

En pakke er et redskab, der understøtter systematiske arbejdsgange. Pakken beskriver i punktform de vigtigste handlinger inden for et bestemt klinisk område og har til formål at sikre, at alle borgere modtager den pleje og behandling, som sundhedsfaglige eksperter på forhånd er enige om, er den rette. Det er ikke hensigten at indføre nye pleje- eller behandlingsprincipper eller at ændre eksisterende retningslinjer.

Tryksårspakken er en del af I sikre hænder. I sikre hænder er et forbedringsprogram med mål om at give borgerne i ældreplejen en sikker pleje og behandling ved at reducere tryksår, medicinfejl, fald og infektioner. Det sker ved, at medarbejderne får metoder til at systematisere deres arbejdsgange. Programmet skal øge patientsikkerheden i kommunerne markant og give borgerne i ældreplejen en mere sikker pleje og behandling.

Målet med tryksårsindsatsen er:

- 300 dage uden nyopståede tryksår.

I sikre hænder

Hvad er tryksår?

Tryksår er læsioner af hud og underliggende væv forårsaget af længerevarende, uafletet tryk eller vævsforskydning.

Tryksår blev tidligere kaldt "liggesår", fordi de kan opstå hos sengeliggende borgere, når huden presses mod underlaget. Særligt udsat er hud, der ligger over en knogle, fx hæle, albuer, lænd og hofter. Tryksår kan også opstå hos siddende borgere, fx i kørestol.

Når huden bliver udsat for tryk, opstår der først en let rødme af huden (trykspor). Det svarer til en rød plet, man fx kan få, hvis man hviler sin arm mod en bordkant i et stykke tid. I starten er forandringen så mild, at rødmen forsvinder, hvis man trykker på huden. På dette tidspunkt er der endnu ikke sket nogen egentlig vævsskade.

Hvis trykket mod huden bliver ved, opstår der en mere alvorlig rødme, som ikke forsvinder, når man presser en finger imod huden (kategori 1-tryksår).

Kategori 2-tryksår svarer til en vabel eller et sår, man kan få, hvis en sko gnaver. Her er der sket skader på de yderste hudlag. Hvis trykket varer ved, kan såret blive dybere, sådan at det omfatter alle hudens lag (kategori 3-tryksår), og i værste tilfælde når såret helt ned til knoglen (kategori 4-tryksår).

Det gælder om at opdage skaden så tidligt som muligt, sådan at udviklingen af tryksåret kan stoppes.

Der kan ses lukkede tryksår, hvor skaden er sket i dybden over knoglefremspring. Først senere manifesterer skaden sig i den overliggende hud. Det kan f.eks. være borgere med apopleksi, som bliver fundet på køkkengulvet.

Kategorier af tryksår

Kategori 1: Rødme på huden forsvinder ikke ved finderaftryk (hyperæmi).

Kategori 2: Skader på de øverste hudlag med vabeldannelse, som kan gå over i sår.

Kategori 3: Sår, der omfatter alle hudlag.

Kategori 4: Sår, der går ned til underliggende knogle med tab af alle vævslag.

I sikre hænder

Indhold i tryksårspakken

Tryksårspakken indeholder vurderinger, planlægning og handlinger, som tilsammen beskriver *best practice* for forebyggelse af tryksår.

1. Tryksårerisiko vurderes hos alle ved første kontakt/visitation.

2. Revurdering af tryksårerisikoen foretages

- ved udskrivelse fra sygehus
- efter akut sygdom
- ved ændringer i ernæringstilstanden
- ved ændringer i funktionsniveauet.

3. Hos borgere i risiko for tryksår vurderes behov og udarbejdes planer for

- anvendelse af trykaflastende og trykfordelende hjælpemidler
- lejrings-/stillingsskifte og mobilisering
- ernæring (ernæringsscreening og kostplan).

4. Handlinger hos borgere i risiko for tryksår – HUSK

Hud

- Er huden eftersat for trykspor/-sår på hele kroppen?
- Er huden fugtig evt. på grund af inkontinens eller sved?
- Er huden for tør?
- Giver borgeren udtryk for smerter?

Underlag/hjælpemidler

- Er hjælpemidlerne indstillet korrekt i forhold til borgeren?
- Er hjælpemidlerne korrekt anvendt i sengen, stolen eller kørestolen?
- Er der brug for revurdering af hjælpemidler?

Stillingsskifte/mobilisering

- Bliver borgeren mobiliseret bedst muligt?
- Bliver borgeren forflyttet og lejret korrekt?

Kost

- Får borgeren det planlagte at spise og drikke?

I sikre hænder

Målinger i forbindelse med tryksårspakken

Hensigten med at måle i forbindelse med tryksårspakken er at vise de forbedringer, der sker, efterhånden som pakken indarbejdes i de daglige rutiner. Indsamlingen af data sker lokalt på den enhed, der arbejder med tryksårspakken.

Indsamlingen af data sker typisk med hyppige - fx daglige – små stikprøver. Målingerne gør det muligt for det team, der arbejder med pakken, hele tiden at følge med i, om deres indsats har effekt. Til at måle kvaliteten på et givent område benyttes en indikator, dvs. en målbar variabel, der afspejler kvaliteten. En indikator er altid et tal.

Indikatorer kan groft opdeles i resultatindikatorer og procesindikatorer. Resultatindikatorer viser effekten for borgerne, fx dage mellem nyopståede tryksår eller andel borgere med tryksår.

Procesindikatorerne siger noget om, hvorvidt de arbejdsgange og processer, som leder frem til det opsatte resultatmål, bliver udført. Fx er en del af processen, at alle risikovurderes for tryksår ved første kontakt/visitation.

Inspiration til indikatorer kan ses i dokumentet "Indikatorcatalog", der kan findes på:

www.isikrehaender.dk/indsatsomraader/tryksaar

I sikre hænder

Forbedringsmodellen

I I sikre hænder er arbejdet baseret på Forbedringsmodellen (Model for Improvement). Forbedringsmodellen er et enkelt og meget anvendeligt værktøj til at accelerere forandrings- og forbedringsprocesser.

Modellen består af to dele:

1. Svar på tre grundlæggende spørgsmål:

- Hvad ønsker vi at opnå?
- Hvordan ved vi, at en forandring er en forbedring?
- Hvilke forandringer kan iværksættes for at skabe forbedringer?

2. PDSA-cirklen (Plan-Do-Study-Act) er en systematisk metode til småskalaafprøvning, dvs. at forandringstiltag testes på en enkelt episode (fx hos én borger), hvor erfaringer fra en test danner grundlag for småjusteringer og nye test. Tanken med PDSA-cirklen er, at forbedringstiltag testes i småskala, indtil en optimal løsning, som fungerer i praksis, er fundet. Først derefter implementeres i stor skala. Metoden har vist sig velegnet til at skabe forbedringer i hurtigt tempo.

Læs mere om Forbedringsmodellen på www.patientsikkerhed.dk/forbedringsmodellen/

